

## ANADİL EDİNİMİ İLE YABANCI DİL ÖĞRENİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim İLKHAN(\*)

### GİRİŞ

Dil Bilimi (1) üzerine yapılan çalışmalar ve yabancı dil öğretim metodları (2), ülkemizdeki durum göz önünde bulundurularak veya genelde değerlendirildiğinde, yabancı dil öğretimine kesin bir çözüm getirememişlerdir ve bu nedenle de bir yabancı dil öğretim modeli ortaya konmamıştır. Bunun sebebinin dil öğretiminin çok karmaşık bir iş olması ve diller arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını söyleyebiliriz. Diller arasındaki farklılıklar (3), farklı öğrenme şekilleri ve biçimleri ortaya koyacaktır. Farklı öğrenme şekilleri yönlendirilmiş (4) ve yönlendirilmemiş (5) yabancı dilin öğreniminde yine farklı olacaktır. Bu farklılık anadil ile de doğrudan doğruya bağlıdır. Zira anadilin öğrencide yer etmiş olması, anadilin yabancı dil ile bir çatışma (6) içinde olması doğaldır. Anadil ile yabancı dil arasındaki farklılıkları şöyle sıralayabiliriz :

#### 1. Yönlendirilmiş yabancı dil öğrenimi ve okul öncesi anadil arasındaki farklar :

- a. Anadili öğrenen kişi sıfırdan başlarken, yabancı dil öğreniminde anadil yabancı dil öğrenimine yardımcı olmaktadır. Anadil ile beraber dilin pragmatik yönü öğrenildiği için, yabancı dil öğreniminde, söylenilmesi gereken fikrin sadece yabancı dilde kodlanması yapılmaktadır. Ancak bu kodlama çok kere hatalara sebep olmaktadır. (= Interferenzfehler)
- b. Anadil ediniminde konuşmanın muhtevası, yabancı dil öğreniminde ise öğrenilen dilin grameri ilk planda öğrenilmektedir.
- c. Anadil öğreniminde ebeveynler ve çevre önemli bir rol oynamakta, yabancı dil öğreniminde ise sadece öğretmenin etkisi mevcuttur.

(\*) Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

- d. Anadil tabii bir ortamda, yabancı dil sun'i bir ortamda öğrenilmektedir .
- e. **Anadil öğreniminde öğreticinin dili anadildir.** Yabancı dilde ise genellikle anadilin dışındaki ikinci bir dildir.
- f. **Anadil öğreniminde zaman sınırlaması olmadığı gibi,** öğrencinin motive edilmesi kendiliğinden sağlanmıştır. Yabancı dilde ise zaman ders saatleriyle sınırlandırılmıştır ve öğrencinin motive edilmesi genellikle yabancı dili başarma baskısı ile gerçekleşmektedir.
- g. Anadilde doğrudan doğruya dil ve kültürle bağlantı mevcuttur. Yabancı dilde ise bu durum hemen hemen yok gibidir, veya bu bağlantı kitaplar aracılığı ile sağlanmıştır.
- h. Anadil Öğreniminde ebeveynler çocuğun hangi kelime ve cümleleri kavradığını kontrol etmezler. Çoğu kez çocuğun konuştuğu dili anlamaya çalışırlar. Mesela: 'Anna çu' (= Anne bana su ver... gibi) Yabancı dilde ise öğretmenler öğrencileri dilin gramer kurallarını ve kavramları ne ölçüde anladıklarını kontrol ederler.
- i. Anadil edinimi araç - amaçtır, yabancı dil edinimi ise genellikle amaçtır. Öğrenen kişi yabancı dili içinde yaşadığı toplulukla kullanmak için değil, daha iyi bir sosyal imkan kazanabilmek için öğrenir. Halbuki anadil insanın temel ihtiyaçlarından biri, belki de en önemlisidir.

## II. Yönlendirilmemiş yabancı dil ile anadil öğrenimi arasındaki ilişki :

- a. Yabancı dil anadil aracılığıyla öğrenilmektedir. (karışık bir sistem).
- b. Anadilin gramer kuralları yabancı dile aktarılmaktadır. (negative Transfer) Bu nedenle de bir ara dil 'Interlanguage' ortaya çıkmaktadır.
- c. Anadilin telaffuz kuralları yabancı dilin telaffuz kurallarına göre daha kusursuz öğrenilmektedir.
- d. Öğrenci anadilin telaffuzunu belirli alıştırmalarla öğrenirken, yabancı dilde taklit yolu bir noktada kapanmış sayılır (7).

## SONUÇ

Yukarıda sıralanan kriterler değerlendirildiğinde, anadil ve buna bağlı olarak anadil kültürünün yabancı dil ve onun kültürüne etkisi ön plana çıkmaktadır. Her ne kadar anadilin gramer yapısı yabancı dile aktarılmış

olsa da (olumsuz transfer), anadil yabancı dildeki cümle ve metinlerin anlaşılmasına yardımcı olabilir. Kişilerin anadilde iletişim becerilerini (8) kazanmış olmaları, kazanılan bu beceriyi yabancı dilde de aynı şekilde **kullanabilmeleri**, anadilin yabancı dile sağladığı bir avantaj olarak düşünülmalıdır.

Bugüne kadar yabancı dil öğretiminde anadil örnek alınmış, yabancı dilin de anadil gibi başka bir anlaşma aracı devreye sokulmadan öğrenileceği düşüncesi hakim olmuştur. (direkt ve audio lingual methodlar). Ancak bu görüş yukarıda sıralanan kriterlere ters düşmektedir ve yabancı dil öğreniminde anadil mutlaka mevcut olacaktır.

Öğrenci yabancı dilin yanında o dilin kültürünü de ister istemez öğrenecektir. Bu öğrencinin kendi kültüründen uzaklaştığının bir göstergesi sayılmamalıdır. Bilakis öğrencinin bir başka kültürü öğrenmekle, karşılaştırma esasları içerisinde kendi kültürel değerlerini daha iyi tanımasını sağlayacaktır. Daha doğrusu, öğrenci kendi kültüründen çıkıp yabancı kültürle tanışacak ve yine kendi kültürüne dönecektir. Yabancı dil dersi bu dönüşüm bağlamı içerisinde düşünülmeli ve buna göre değerlendirilmelidir.

## FAYDALANILAN ESERLER :

Carroll, John B. : **Language and thought.** Foundations of Modern Psychology Series. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice Hall, 1964.

Selinker, L. : **Interlanguage**, in: IRAL 3 (1972)

Schönpflug, Ute : **Psychologie des Erst - und Zweitspracherwerbs**, Stuttgart 1977.

## DİPNOTLAR :

- 1) Bir üst kavram olarak Dil Biliminin geniş boyutlarda düşünülmesi ve de ele alınması gerekir. Ancak burada konuya dil bilimi çalışmaları sonuçlarının yabancı dil öğretimine uygulanabilir olmaları açısından bakılmaktadır.
- 2) Yabancı dil öğretimi için ortaya konan yöntemler dil öğretiminin sınırlı bir kesitini ortaya koymaktadır. Mesela audio- visuell yöntem yabancı dilin semantik yönünü; gramer-çeviri metodu o dilin gramerini; audio-lingual yöntem dilin mekanik konuşma becerisini... Bu konuda bkz. İlkhan, İbrahim: Fragen der Methodik und Didaktik des Deutschunterrichts für Türken im Sekundarbereich, Konya 1982, 6. Bölüm.
- 3) Diller arasındaki farklılıklardan doğan zorlukların giderilmesine karşılaştırmalı dilbilimi bir çözüm getirebilir. Bkz. Ülkü, Vural: Affixale Wortbildung

im Deutschen und Türkischen. Ein Beitrag zur deutsch-türkischen kontrastiven Grammatik, Ankara 1980, S. 191 - 205.

- 4) Yönlendirilmiş yabancı dil öğretimi kavramından ülke genelinde öğrenilecek dilin konuşulmadığı ve derslerde öğretmenin tarafından öğrencilere öğretilen bir yabancı dil anlaşılmaktadır.
- 5) Yönlendirilmiş yabancı dil öğrenimi ise, yabancı dilin ülke genelinde konuşulduğu bir ortamda öğrenilmektedir.
- 6) Bu konuda bkz. Başkan, Özcan: Yabancı-Dil öğretimi. İlkeler ve Çözümler, İstanbul 1969, S. 29.
- 7) Daha fazla bilgi için bkz. Dipnot 6, S. 29.  
Wienold, G.: Die Erlernbarkeit der Sprachen. Eine einführende Darstellung des Zweitsprachenerwerbs, München 1973, S. 38.
- 8) Komünikasyon becerisi burada Chomsky'nin koyduğu 'competance' kavramının sadece bir kesiti (ağırlık noktası olarak dilin pragmatik yönü) ele alınmaktadır.